

UKÁZKOVÉ TEXTY ZA VÝCHOVU K OBČANSTVÍ A PT VDO

Anotace:

Častá otázka učitelů, kteří vyučují obor VÝCHOVU K OBČANSTVÍ a průřezové téma VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA je: „Jaké texty máme používat při výuce a kde texty čerpat“? Tento dokument představuje několik základních typů textů, které lze ve výuce využívat. Zároveň představuje ke každému textu cíle a nabízí otázky, které se mohou při práci s textem využít.

Text č. 1 – ODBORNÝ TEXT

Anotace:

Tato ukázka odborného textu z mezinárodního rámce pro výchovu k demokracii demonstuje popis stěžejních pilířů demokracie. Jedná se o výstižný překlad charakterizován svým typickým jazykem a bohatou fotografičností.

Text lze do výuky na základních školách pro svou náročnost zařazovat do osmých a devátých ročníků a to po menších celcích. Je to odborný a přesný zdroj informací ke každému tematickému okruhu vyučovacího oboru Výchova k občanství a PT VDO.

Cíle:

Žák vysvětlí základní pilíře práv a povinností občanů v demokracii.

Žák porozumí odbornému textu.

Žák na základě jiných zdrojů vysvětlí neznámé pojmy.

Otázky:

před zahájením četby textu:

Jaké jsou či by měly být podle vás práva a povinnosti občanů v demokratických zemích? Charakterizujte je.

Co si myslíte o současných právech a povinnostech v naší zemi?

Jaký je vztah mezi právy a povinnostmi? Nestačily by pouze práva?

po přečtení textu:

Na základě přečteného textu vysvětlíte rozdíl mezi demokracií a liberální demokracií.

Čím se liší práva a povinnosti občanů demokracií a liberální demokracií?

Co znamená „vlastnit“ politický systém?

Zdroj: RES PUBLICA: MEZINÁRODNÍ RÁMEC PRO VÝCHOVU K DEMOKRACII, 2006

Jaká jsou práva a povinnosti občanů v demokracii? Práva a povinnosti občanů v demokracii se liší od práv a povinností občanů v jiných režimech.

1. **Práva občanů v demokracii.** Některá práva jsou zásadní pro fungování každé

demokracie. Jiná jsou specifická pro liberální demokracii.

a. Práva všech občanů v demokracii. Hlavní práva občanů všech demokracií jsou ta, jež jim umožňují účastnit se politického procesu, a tím pádem „vlastnit“ svůj územně správní celek. Musejí mít příkladně právo hlasovat ve svobodných, spravedlivých a řádných volbách; prověřovat jednání veřejných činitelů; zastávat veřejné funkce; mít právo na rovnoprávné členství v územně správním celku; petiční právo; právo uplatňovat svobodu politického projevu, svobodu tisku, politického sdružování a shromažďování; a právo na vzdělání, které je připraví na účast v demokratickém procesu.

b. Dodatečná práva občanů liberálních demokracií. Jako doplněk k právům všech občanů demokracie se občané liberálních demokracií těší právům, která sahají nad rámec participačních práv. Mezi ně patří právo na soukromí a majetek; svoboda náboženského vyznání, projevu (literárního, uměleckého a podobné svobody v soukromé sféře) a soukromého sdružování; právo na řádné soudní řízení a spravedlivý proces, právo na členství v porotách a další občanské svobody.

2. Povinnosti občanů demokracie. Některé povinnosti jsou zásadní pro fungování každé demokracie. Jiné jsou specifické pro liberální demokracii.

a. Povinnosti všech občanů jakékoliv demokracie. Občanství v demokracii s sebou nese povinnosti při uplatňování pravomocí občanství. Mezi tyto povinnosti patří ty, že pravomoci občanství by měly být užívány způsoby, které jsou v souladu se základními demokratickými principy.

V demokracii občané „vlastní“ politický systém. Tudíž by měli plnit povinnosti, které toto vlastnictví s sebou nese, např. užívat svůj politický systém moudře a předávat jej nedotčený či zdokonalený budoucím generacím.

b. Dodatečné povinnosti občanů liberálních demokracií. Vzhledem k důležitosti individuálních práv v liberální demokracii někteří lidé tvrdí, že nejvýznamnějšími dodatečnými povinnostmi jsou zachování vlastních práv, ochrana práv ostatních a zabezpečení těchto práv pro budoucí generace.

Text č. 2 – Texty konkrétních událostí

Anotace:

Text popisuje jednotlivé události, na kterých lze demonstrovat např. určité prvky politického systému, chování občana či skupiny vyjadřující nesouhlas, chování konkrétní osobnosti v konkrétní situaci.

Cíle:

Žák vyvodí chování a jednání nedemokratického režimu vůči občanům.

Žák na příkladech analyzuje formy vyjádření nesouhlasu či protestu.

Žák popíše chování a jednání konkrétní osoby, který vyjadřuje svůj nesouhlas.

Otázky:

Jak režim, který je popsán, omezuje práva a svobody občanů?

Znáte nějaké příběhy konkrétních osob z minulého režimu?

Jakými způsoby byl vyjadřován nesouhlas či odlišný názor? V jakých společensko-politických souvislostech?

Jsou tyto způsoby vhodné pro demokracii?

Co tyto texty konkrétně popisují?

Zdroj: Hospodářské noviny

Protesty Václava Havla

A

Dopis Husákovi

Václav Havel píše tehdejšímu prezidentovi:

...“Základní otázka, kterou si tu je potřeba položit, zní: proč se vlastně lidé chovají tak, jak se chovají, proč dělají vše to, co ve svém souhrnu vytváří ten impozantní dojem totálně jednotné společnosti, totálně podporující svou vládu? Myslím, že každému nepředpojatému pozorovateli je odpověď zřejmá: žene je k tomu strach.

Ze strachu, že přijde o své místo, vyučuje učitel ve škole věci, kterým nevěří, ze strachu, o svou budoucnost je žák po něm opakuje, ze strachu, že nebude moci pokračovat t ve studiu, vstupuje mladý člověk do Svazu mládeže a dělá v něm vše, co je potřeba. ze strachu, že jeho syn nebo dcera nebude mít při přijímání na školu potřebný počet bodů v obludném politicko-bodovacím systému, přijímá otec nejrozmanitější funkce a dělá v nich „dobrovolně“ to, co je žádané....Ze strachu chodí lidé na různé oficiální oslavy, manifestace a průvodu...Ze snahy zachránit sami sebe mnozí dokonce udávají na jiné, že dělali to, co sami dělali s nimi....“

B

Charta 77

Ivan Mašek píše:

„...Václav Havel byl ale jejím symbolem a byl také u všech významných věcí, které se v 70. a 80. letech v komunistické opozici staly. Ano, byl u vzniku Charty, když se zastala undergroundových muzikantů, tam hrál významnou roli, byť je třeba zmínit, že iniciátorem byl Jiří Němec, který už je také nebožtík. Ale nebyla to přece jen charta, na čem Havel se podílel. – vezměte například Hnutí za občanskou svobodu a další politická vystoupení. Charta 77 nebyla, na rozdíl od porevolučního Občanského fóra, politický koncept. Václav Havel má dvě velké zásluhy. Jedna je, v době totalitního systému se zde uchovalo společenství lidí, kteří mluvili pravdu a ukazovali, že takové chování je možné, že je možné se stále učit věci.

Druhá věc je, že je jedním ze strůjců pádu komunistického systému. Není to samozřejmě jeho jediná zásluha, ale patří k těm hlavním. To, co by se mělo především vyzdvihovat je, že, v době, kdy bylo nebezpečné se takto chovat a kdy za své postoje byl vězněn, tak trval na svém. Přitom za své postoje nemohl nic očekávat. To je největší příklad pro tento národ. „

Úryvky z charty:

Desítkám tisíc našich občanů je znemožněno pracovat v jejich oboru jen proto, že zastávají názory odlišné od názorů oficiálních. Jsou přitom často objektem nejrozmanitější diskriminace a šikanování ze strany úřadů....

...nesčítelným mladým lidem je bráněno ve studiu jen pro jejich názory, nebo dokonce pro názory jejich rodičů...

Svoboda veřejného projevu je potlačována centrálním řízením všech sdělovacích prostředků...

...ministerstvo vnitra nejrůznějšími způsoby kontroluje život občanů, například odposlechem telefonů a bytů, kontrolou pošty, osobním sledováním, domovními prohlídkami, budováním sítě informátorů z řad obyvatelstva...

Charta 77 je volné, neformální otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě....

C

1988 Škroupovo náměstí

Marta Kubišová píše.

„Tehdy jsem pracovala jako referentka zásobování v podniku Výstavba sídlišť. Pamatuji si, jak za mnou Václav Havel přišel do kanceláře a řekli mi o záměru uspořádat demonstraci na Škroupově náměstí. Povídal mi: Hele, přešel Francois

Mitterrand, je Den lidských práv, oni si zkrátka nic netroufnou. Já mu říkala, Václave, Václave, to je to nejhorší náměstí, které jste mohli vybrat, protože tam nás vodními děly dostanou do takové palby, že budeme úplně zmáčení....Václav zaručil, že se nic nestane....Tak jsme s Olgou šli na náměstí...Nevím, jestli to celé organizoval Václav...Kdyby mě oslovil někdo jiný, nebyla bych do toho rizika šla....Že režim v důsledku demonstrace zřídil nějaký výbor na dodržování lidských práv jsme ani nevěděli, nás ty režimní věci nezajímaly, poslouchali jsme jedině Svobodou Evropu a Hlas Ameriky....“

D

1989 Václavské náměstí

Václav Havel hovoří:

„ Vážení přátelé,

velký společenský pohyb v naší zemi, který prožíváme, vyvolali studenti, k nimž se ihned přidali umělci a celá kulturní obec. Přesně před třemi týdny, v neděli 19. listopadu, vzniklo v pražském Činoherním klubu Občanské fórum jako pokus o sjednocení a koordinaci všech občanů společenských sil, které už mají dost totalitního systému a chtějí se konečně chovat svobodně. Od té doby se stalo mnoho věcí. Mrtvolné a mnohaleté ticho ponižovaných lidí prorazil lidový mnohohlas. ...Jsem tu zplnomocněn mluvit za Občanské fórum. Toto fórum navázalo na původní požadavky studentů a rozhodlo se žádat, aby byly provedeny některé důležité změny do Dne lidských práv, tedy do dneška. Po celé zemi rychle vykvetla občanská fóra, rychle se vytvořila síť stávkových výborů, začaly vznikat nezávislé organizace, sdělovací prostředky si vydobily svobodu slova. Fórum znamená náměstí. Naše země se stala jediným velkým náměstím, kde každý mohl a může promluvit...!

Text č. 3 - Školní řád

Anotace:

Školní řád je základním ustavujícím reprezentativním textem, který se přímo „dotýká“ žáků školy. Školní řád je vhodný motivační prvý „právní text“, se kterým se žáci setkávají a o kterém vzájemně diskutují. Použijeme školní řád školy, na kterou žák dochází.

Cíle:

Žák popíše své práva a povinnosti v roli žáka.

Žák o těchto právech a povinnostech diskutuje.

Žák navrhne revizi předkládané části školního řádu.

Otázky:

Proč je dobré, aby žák měl nejen své práva, ale také povinnosti?

Která práva a povinnosti žáci na této škole mají?

Jsou nějaké práva a povinnosti, které bys změnil, doplnil či upravil? Proč? K čemu by to vedlo?

Zdroj: ZŠ Plaňany

Práva a povinnosti žáků a jejich zákonných zástupců ve škole a pravidla vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky.

Práva žáka

- 1) Žák má právo na vzdělání a účast na výuce v rozsahu stanoveném ve školním vzdělávacím programu. Při výuce má právo využívat zařízení školy, pomůcky a učebnice způsobem, který je v souladu s účelem, kterému jsou určeny.
- 2) Žák má právo na ochranu svých práv, své osobnosti, důstojnosti, cti a pověsti. Má právo na bezpečí a na ochranu před jakoukoliv formou diskriminace, krutého, ponižujícího nebo nedbalého zacházení.
- 3) Žák má právo na zdraví a na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální rozvoj.
- 4) Žák má právo na ochranu před užíváním narkotických a psychotropních látek a před sexuálním zneužíváním a obtěžováním.
- 5) Žák má právo na svobodu projevu. Má právo svobodně se vyjadřovat zejména ke všem záležitostem, které se jej týkají.
- 6) Žák má právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky. Má právo na přístup k informacím, které podporují jeho osobnostní rozvoj, a má právo na ochranu před informacemi, které se s pozitivním rozvojem jeho osobnosti neslučují.

- 7) Žák má právo, aby jeho názorům byla věnována pozornost.
 - 8) Žák má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na svobodu sdružování a pokojného shromažďování. Žáci mají právo vytvářet si své samosprávné orgány a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy.
-

Povinnosti žáka

- 9) Žák je povinen řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat. Je povinen účastnit se výuky podle rozvrhu hodin. Na vyučovací hodiny je povinen přicházet včas, aby si stačil připravit potřebné pomůcky ještě před začátkem výuky.
- 10) Žák je povinen dodržovat Školní řád a předpisy a pokyny školy k ochraně zdraví a bezpečnosti, se kterými byl seznámen. V určených prostorách a při určených činnostech je povinen používat stanovené osobní ochranné pomůcky a prostředky a vhodnou obuv a oděv.
- 11) Žák je povinen plnit pokyny učitelů a ostatních zaměstnanců školy, vydané v souladu s právními předpisy a Školním řádem. Je povinen dodržovat pravidla chování ve škole a na mimoškolních akcích, stanovená zejména v tomto Školním řádu, v rádech jednotlivých odborných učeben (tělocvičny, dílny, apod.), případně v jiných stanovených pravidlech chování.
- 12) Žák je povinen být ve škole čistě a přiměřeně oblečen. Je povinen nosit ve vnitřních prostorách školy vhodné přezůvky, které umožňují bezpečný pohyb a které nezanechávají neomyvatelné stopy na podlahových krytinách. K přezouvání a převlékání je žák povinen používat určené šatnové prostory.
- 13) Žák je povinen dodržovat pravidla hygieny a bezpečnosti ve škole i na školních akcích mimo budovu školy. Je povinen chovat se a jednat tak, aby neohrozil své zdraví, zdraví svých spolužáků nebo jiných osob. V případě úrazu je povinen přivolat pomoc nejbližší dostupné dospělé osoby a podle svých schopností a možností poskytnout první pomoc. Úraz vždy bezprostředně oznámí svému učiteli nebo v kanceláři školy.

Text č. 4 - Ústava ČR

Anotace:

Text Ústavy České republiky je reprezentativní textem v rámci schopnosti číst, orientovat se a rozumět textům právního charakteru, jako jedna z důležitých schopností každého občana demokratické země. Žák se učí porozumět tomuto textu, diskutovat a přemýšlet o něm. Také se touto formou seznamuje se základními pilíři a principy demokratické společnosti.

Cíle:

Žák porozumí čtenému textu a dokáže vysvětlit hlavní myšlenky textu.

Žák charakterizuje Preambuli a Základní ustanovení Ústavy České republiky.

Žák vyjádří jejich hlavní pilíře a diskutuje o nich.

Otázky:

Jaké hlavní principy Preamule a Základní ustanovení vyjadřuje?

Proč je kladen v Preambuli důraz na povinnosti a zodpovědnost?

Co znamená, že lid je zdrojem veškeré státní moci?

Je něco, co byste do tohoto textu včlenili nebo naopak vypustili a proč?

Ústava České republiky

ze dne 16. prosince 1992

**ústavní zákon č. 1/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb.,
300/2000 Sb., 448/2001 Sb., 395/2001 Sb., 515/2002 Sb. a 319/2009 Sb.**

Česká národní rada se usnesla na tomto ústavním zákoně

Preambule

My, občané České republiky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku,
v čase obnovy samostatného českého státu,
věrni všem dobrým tradicím dávné státnosti zemí Koruny české i státnosti československé,
odhodláni budovat, chránit a rozvíjet Českou republiku
v duchu nedotknutelných hodnot lidské důstojnosti a svobody
jako vlast rovnoprávných, svobodných občanů,
kteří jsou si vědomi svých povinností vůči druhým a zodpovědnosti vůči celku,
jako svobodný a demokratický stát, založený na úctě k lidským právům a na zásadách
občanské společnosti,
jako součást rodiny evropských a světových demokracií,
odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní
bohatství,
odhodláni řídit se všemi osvědčenými principy právního státu,
prostřednictvím svých svobodně zvolených zástupců přijímáme tuto Ústavu České republiky

Hlava první

Základní ustanovení

Článek 1

(1) Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.

(2) Česká republika dodržuje závazky, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva.

Článek 2

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- (1) Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.
- (2) Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.
- (3) Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.
- (4) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

Text č. 5 - Mediální sdělení k politice/volbám/k chování a jednání politických představitelů, dění ve společnosti a světě

Anotace:

Text je reprezentantem klasické mediální zprávy, která informuje společnost o negativním dění ve společnosti a porušování demokratických principů, spravedlnosti, apod. Texty pomáhá pojmenovat tyto negativní jevy ve společnosti a ukázat přístup společnosti k eliminaci těchto jevů. Na textu lze demonstrovat, jak tyto zprávy číst, co si z nich má (může) občan odnést, jakým způsobem k nim přistupovat.

Cíle:

Žák analyzuje text z pohledu výskytu negativních jevů ve společnosti.

Žák pojmenuje, jakým způsobem v tomto případě společnost jevy eliminuje.

Žák navrhne opatření, která by předcházela a omezila další výskyt podobného jevu.

Žák vyhodnotí text z pohledu mediálního sdělení.

Otázky:

Na jaký negativní jev text upozorňuje?

Jaké opatření byly učiněny, aby se zabránilo dalšímu podvodu?

Jaké opatření by ještě mohly být učiněny? Co byste navrhli?

Hodnotíte text jako objektivní? Jaké informace by mohly být zkreslené?

Jaké informace nám chybí, abychom si mohli o celé situaci udělat lepší představu?

Kotrouš prý chtěl 1,5 milionu, 350 tisíc byla jen splátka

13. 1. 2012 17:06, autor: adu, Česká televize

Praha – Bývalý šéf pražské městské policie Vladimír Kotrouš si podle serveru Lidovky.cz řekl o úplatek 1,5 milionu korun. Suma 350 tisíc korun, jež se dosud v souvislosti s Kotroušem uváděla, byla podle serveru jen první splátkou. Kotrouš tím údajně podmiňoval další spolupráci policie s autoservisem Jíša, který se od roku 2005 stará o auta strážníků. Kotrouš je nyní ve vazbě kvůli podezření z možného ovlivňování svědků.

"Suma 350 tisíc, o které se mluví v médiích, byla jen první splátka," citoval server zdroj obeznámený s případem. Policie informaci nepotvrdila. "Všechny skutečnosti, které jsme k tomu chtěli uvést, jsme již zveřejnili," řekl mluvčí Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) Pavel Hanták.

Kotrouše zadrželi detektivové přímo s úplatkem ve výši 150 tisíc korun 25. listopadu ve služebním autě v okolí pražské Jižní spojky. Podle informací ČT proběhla ještě před tímto datem další schůzka, kde měl Kotrouš převzít 200 tisíc korun. Tyto peníze se dosud nepodařilo najít.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vedení Prahy bývalému šefovi pražských strážníků pracovní poměr zatím neukončilo, přeřadilo ho však na jinou pozici. Řízením městské policie byl pověřen jeho náměstek Ludvík Klema. V případě odsouzení hrozí Kotroušovi až dvanáctileté vězení. Kriminalisté ale prověřují Kotroušovo jednání i v několika jiných zakázkách. Je proto možné, že padnou další obvinění.